

A növénytár jelentése.

Tisztelt Közgyűlés!

A kolozsvári Ferencz József Tudományegyetem math. és természettudományi karának intézkedésére alulírott lettem megbízva a megüresedett növénytani tanszéknek az 1913/4-dik tanévben való helyettesítésével, az Erdélyi Múzeum-Egyesület pedig 1913. november 5-én tartott választmányi ülésén az Erdélyi Nemzeti Múzeum növénytani tárának ideiglenes igazgatását ruházta reám. E tiszteimből kifolyólag van szerencsém az Erdélyi Nemzeti Múzeum növénytani tárának 1913 évi állapotáról röviden beszámolni.

Megbízatásomat az évnek már előre haladott időszakában kaptam meg, a mikor már sem a gyűjtésre, sem kirándulásokra tervet és programot kidolgozni már nem lehetett; miután továbbá megbízatásom csak rövid időre és ideiglenesen — t. i. a növénytani tanszék végleges betöltéséig — szól, ezért mélyreható és hosszú időre való munkaprogrammal nem állhattam elő. Tevékenységem tisztán arra szorítkozhatott, hogy az Erdélyi Múzeum-Egyesület növénytani tárának további fejlesztését a körülményekhez képest elősegítsem, a rendelkezésemre bocsátott anyagi erőt pedig okszerűen kihasználjam.

A növénytár életében jelentős változás állott be a herbarium átköltöztetésével. Miniszteri intézkedés folytán a herbarium Ferencz József-úti 2. sz. a. bérhelyiségei a régiség- és éremtárnak adattak át, a herbariumot tehát az új botanikus-kert területén fekvő Majális-utca 28. sz. alatti ú. n. Holdampféle házba költöztettük.

A költözés már csak a herbarium tömegénél fogva is nagy munka volt, melynek végrehajtását november hó 12-én kezdtük meg. Tekintettel a növények törékenységre, továbbá arra, hogy szállításkor különösen a virágtalan növények könnyen kihullhatnak az ívekből, az egyes fascikulusokat erős papirosba kellett csomagolni, mindeniket megszámozni, hogy tartalmuk könnyen helyretehető legyen. A növény-fascikulusok gondos csomagolásának s számozásának megtörténte után a szekrények és növény-csomagok (457 db) 23-án már az új helyiségekben voltak s hozzá lehetett fogni azoknak berendezéséhez. A berendezés, a csomagok kibontásának és az egyes fascikulusok helyretevésének munkája december 22-én fejeződött be s karácsonyra az új helyiségek már teljes rendben voltak.

A herbarium az új helyiségekben négy nagy szobát foglal le. E 4 szobában 22 háromtagu szekrényoszlop 1312 rekeszében vannak elhelyezve a növények. Egyik szobában tisztán a virágtalanok vannak, a többi háromban a virágosak.

A herbariumnak a bérhelyiségből való kiköltöztetésével kapcsolatosan az eddig a régi botanikus-kert egy kis üvegház melletti szobájában szorongó *Baumgarten-herbarium* elhelyezésének kérdése is megoldást nyert, a mennyiben e herbarium szintén a Holdampf-féle ház helyiségében helyeztetett el, 3 szekrényosorban (272 rekeszsel).

Jelenleg tehát az Erdélyi Múzeum-Egyesület herbariumai egy helyen és együtt vannak s ezzel megszűnt a gyűjtemények széttagoltsága.

Az új helyiségekbe való költözködés befejezése után rögtönösen megkezdődött a herbarium most is folyó rendezése. E rendezési munka előreláthatólag hosszú időt vesz ugyan igénybe, de befejezésével gyűjteményeink teljesen rendben lesznek, azok felállítása teljes lesz.

Jelenleg a szaporulat beosztásra való előkészítése az egyik főmunka; eddig készen és leszámozva van 40773 herbariumi ív. A szaporulat beosztásával párhuzamosan és fokozatosan folyik a herbarium rendezése a *Kew-Index* és *Gandoger: Conspectus Flora Europae* s az erdélyi anyagot illetőleg *Simonkai: Erdély edényes Flórája* című munkák alapján, a sérült példányok újból való felragasztása vagy más úton való karbahozása s az egyes fajok borítólapjainak új s az E. M. E. címével ellátott borítóívekkel való kicserélése.

Ugyancsak megkezdődött a *Baumgarten-herbarium* növényeinek felragasztása is (erre a célra 57000 drb kékes merített félfv-papírost szereztünk be), hogy az erdélyi flórára oly nevezetes gyűjtemény egyrészt hozzáférhetővé váljék, másrészt pedig anyaga a sokszor már százéves papiros közül kiszabadítván, felragasztás után konzerválható legyen.

A herbariumok konzerválása céljára a Holdampf-féle ház egyik souterrain-helyiségében 2 drb szénkénegező láda van felállítva, a hova a már kész és rendezett fascikulusok rendre bekerülnek.

A herbarium letelt évi gyarapodásáról az alábbiak nyújtanak tájékoztatást.

Csere útján kaptuk meg:

A. v. Hayek: Centaureae exiccatae criticae, fasc. I., Flora Hungarica Exsiccata a sectione musei nat. Hung. Cent. I. c. exsiccatumok 1—1 fascikulusát.

Vétel útján szereztettek be:

Toepfer: Salicetum exsiccatum, fasc. --- --- --- --- --- VIII.
Sydow: Uredinaeae fasc. --- --- --- --- --- LI.

Sydow: Ustilagineae fasc. ---	XII.
„ Phycomyces et Protomyces fasc. ---	VIII.
Paulin: Flora exsiccata carniolica fasc. ---	IX—X.
Lilienfeld: Hepaticae Poloniae, fasc. ---	I.
Zmuda: Bryotheca Polonica. fasc. ---	I—II.
Mikutowicz: Bryotheca Baetica, fasc. ---	I—X.
Prager: Samml. europ. Harpidium-u Calliergonform, fasc. ---	I—II.
„ Sphagnotheca germanica, Lfg. ---	I—IV.
Bauer: Musci Europaei exsiccati, Series ---	1—19.
Schiffner: Hepaticae europeae exsiccatae, Series ---	1—10.
Schroeder: Filices exoticae exsiccatae drb ---	141.
Moussset: Plantae javanicae, Lfg. ---	2—3.
Herbarium cecidiologicum, Lfg. ---	21.
Kollekt. von Moosen u. Flechten aus Siebenbürgen, gesammelt von Zschacke (21+129) drb. ---	150.

A személyzet *kirándulásai*, melyekből úgy a herbarium, mint a szemléltető gyűjtemények gyarapodtak, a következők voltak:

1. Április 23. Sztána.
2. „ 25. Szénafű.
3. Május 12. Tordai hasadék.
4. „ 25. Szénafű.
5. Junius 5—18. Suhaehora, Jablonka, Pekelnik, F. Zubricza, (Árva m.) Kralován (Liptó m.)
6. Julius 7—9. Szénafű.
- „ 10. Tordai hasadék.
7. Október 14.—November 3. Ogulin, Fiume, Cattaro, Castelnuovo, Gravosa, Ragusa, Fiume, Ogulin.

A herbariumból tanulmányra kölcsön adtunk:

A *Linum*-nemből 52 lapot a wieni tud.-egyet. növénytani intézetbe és az *Arabis*-nem összes példányait Tuzson János budapesti tud.-egyet. tanárnak,

Urtica-inkat Gomba Károly tanárjelöltnek és

Rumex-einket Bihari Gyula tanárjelöltnek.

Viszont mi kértünk kölcsön a növénytárral kapcsolatos tanulmányok céljaira:

Wieni Hofmuseum-ból a *Daphne*-kat Bogsch Sándor részére, Berlin, st. Petersbourg és Kiew egyet. növényt. intézetéből pedig az *Urtica Kioviensis*-csoportját Gomba Károly részére.

A szakosztályi növénytani előadások céljaira beszerezzük most a következőket: Egy epidiaszkopot vetítésre és egy nagy vetítőkészüléket, melynek segítségével jövőben az előadásoknak szemléltetésbeli érdekességét is tudunk majd adni.

Szemléltető gyűjteményeink (botanikus múzeum) gyarapodását jelentik a *Pichler*'s *Wittwe*-től beszerzett 50 drb virág- és magmodell, továbbá a *Schmeil*- (1—19), *Haecker*- (1—3) és *Kohl*-féle (1—18) falitáblák (összesen 40 drb.)

A Közp. Dohányjöv. Igazgatóságának ajándékaként kell meg-

köszönnünk azt a nagy és magyarországi összes dohánygyártmányokat és feldolgozásra kerülő nyers dohányfajtákat magában foglaló kollektiókat, mely részint a kolozsvári m. kir. dohánygyár igazgatósága, részint pedig az aradi, békéscsabai, belyei, miskolci, nagyatádi és nyiregyházai m. kir. dohánybevéltő hivatalok révén került szemléltető gyűjteményeinkbe.

A gyergyóölgyesi m. kir. járási és palánkai m. kir. erdőgondnokságok a nm. földm. Minister ajándékként küldöttek egyes múzeumi tárgyakat (mohok, zuzmok és fatörzsek).

További ajándékok, melyekért e helyen is köszönetet mondok:

Dr. Apáthy István: *Acacia horrida*-ból való töviskoszorú,

Dr. Győrffy István: *Seligeria recurvata* moha kövön,

” ” *Larix decidua* proliferációs tobozai,

Rosenberger Sándor: Maggyűjtemény 120 tubussal,

Waltz Lajos: *Citrus Limonum* termése,

Budapesti növénykert igazgatósága: 1—1 darab *Grevillea* és *Royend* törzs.

A központi egyetem és régi színház helyiségeiben elhelyezett szemléltető gyűjteményt az eltelt év folyamán 572-en látogatták meg.

Dr. Páter Béla.